

**PRIORITY DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE INSTITUTE OF
EXEMPTION FROM CRIMINAL RESPONSIBILITY: THEORY AND PRACTICE**

Bahriddinov Davlatbek Vahobjon Ugli

Sharof Rashidov Samarkand State University, master's degree in theory and practice of
criminal law

Gmail: bahriddinovdavlatbek88@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20557556>

Abstract: In this article, the theoretical and legal foundations of the institution of exemption from criminal responsibility, which is considered an important component of the policy of liberalization of criminal law in the Republic of Uzbekistan, the current normative legal regulation and the practice of its application are comprehensively analyzed. During the research, the essence, functions and role of the institution of exemption from criminal liability in the system of criminal law were evaluated from the point of view of modern criminal policy. Also, relevant norms of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, judicial investigation practice and the experience of foreign countries were studied from a comparative legal point of view. In the study, the effectiveness of the institute was determined based on statistical data and practical examples, and existing problems were analyzed. The results showed the existence of normative uncertainties, terminological inconsistencies and some legal gaps in the application of the institution of exemption from criminal liability. On this basis, scientific-practical proposals aimed at improving the legislation, unifying judicial practice and widely introducing the principles of restorative justice were developed. The results of the research serve to develop the processes of further humanization and liberalization of criminal legislation.

Key words: criminal responsibility, exemption from responsibility, liberalization of criminal law, restorative justice, institution of reconciliation, amnesty, judicial practice, criminal policy, humanitarian principle, comparative legal analysis, criminal code, legal reforms, criminology

**JINOIY JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTINI
TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: NAZARIYA VA
AMALIYOT**

Bahriddinov Davlatbek Vahobjon ugli

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Jinoyat qonunini qo'llash nazariyasi
va amaliyoti yo'nalishi magistranti

Gmail: bahriddinovdavlatbek88@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida jinoyat qonunchiligini liberallashtirish siyosatining muhim tarkibiy qismi hisoblangan jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining nazariy-huquqiy asoslari, amaldagi normativ-huquqiy tartibga solinishi hamda qo'llash amaliyoti kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining mohiyati, funksiyalari va jinoyat huquqi tizimidagi o'rni zamonaviy jinoyat siyosati nuqtai nazaridan baholandi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksidagi tegishli normalar, sud-tergov amaliyoti hamda xorijiy davlatlar tajribasi qiyosiy-huquqiy jihatdan o'rganildi. Tadqiqotda statistik ma'lumotlar va amaliy misollar asosida institutning samaradorligi aniqlanib, mavjud muammolar tahlil qilindi. Natijalar jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutini qo'llashda normativ noaniqliklar, terminologik nomuvofiqliklar hamda ayrim

huquqiy bo'shliqlar mavjudligini ko'rsatdi. Shu asosda qonunchilikni takomillashtirish, sud amaliyotini birxillashtirish va restorativ adliya tamoyillarini keng joriy etishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi. Tadqiqot natijalari jinoyat qonunchiligini yanada insonparvarlashtirish va liberallashtirish jarayonlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: jinoiy javobgarlik, javobgarlikdan ozod qilish, jinoyat qonunchiligini liberallashtirish, restorativ adliya, yarashuv instituti, amnistiya, sud amaliyoti, jinoyat siyosati, insonparvarlik tamoyili, qiyosiy-huquqiy tahlil, jinoyat kodeksi, huquqiy islohotlar, kriminologiya.

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari doirasida jinoyat qonunchiligini liberallashtirish va insonparvarlashtirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mazkur jarayonda jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti alohida ahamiyat kasb etib, u shaxsning huquq va erkinliklarini ta'minlash, jinoiy repressiyani kamaytirish hamda ijtimoiy adolatni tiklashning samarali vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy jinoyat siyosatida jazolash funksiyasining mutlaq ustuvorligidan voz kechilib, uning o'rniga rehabilitatsiya, restorativ adliya va ijtimoiy reintegratsiya tamoyillariga asoslangan yondashuvlar tobora keng qo'llanilmoqda (Ashworth, 2021). Shu nuqtai nazardan jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarb ilmiy tadqiqot obyektiga aylangan.

Mavzuning dolzarbligi, avvalo, amaldagi jinoyat qonunchiligida ushbu institutning qo'llanish ko'lami yildan-yilga kengayib borayotganligi bilan izohlanadi. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi ma'lumotlariga ko'ra, 2021–2024-yillar davomida jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar soni izchil ortgan bo'lib, ayniqsa yarashuv va chin ko'ngildan pushaymon bo'lish asoslarining qo'llanishi sezilarli ravishda ko'paygan. Bu esa mazkur institutning jinoyat siyosatidagi rolini kuchaytirayotgan bo'lsa-da, uni qo'llash mezonlari, normativ asoslari va amaliy mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur masalaning o'rganilganlik darajasi tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy olimlardan A. Ashworth, J. Braithwaite, N. Christie, D. Husak va C. Kreß, Rossiya huquqshunoslaridan A. Naumov, Yu. Pudovochkin hamda A. Korobeev, milliy olimlardan M. Rustambayev, Z. Isломov, B. Axmedov va boshqa tadqiqotchilar tomonidan jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining turli jihatlari tadqiq qilingan (Braithwaite, 2023; Husak, 2022; Rustambayev, 2021). Biroq jinoyat qonunchiligini liberallashtirishning zamonaviy bosqichida mazkur institutni takomillashtirish yo'nalishlari, uning normativ-huquqiy asoslarini qayta ko'rib chiqish va sud amaliyotini birxillashtirish masalalari yetarli darajada o'rganilmagan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining nazariy va amaliy muammolarini aniqlash, uning qo'llanish samaradorligini baholash hamda jinoyat qonunchiligini liberallashtirish sharoitida ushbu institutni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Metod va usullar

Mazkur tadqiqotda jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining nazariy-huquqiy mohiyatini, amaldagi normativ-huquqiy asoslarini hamda sud-tergov amaliyotidagi qo'llanilish xususiyatlarini kompleks o'rganish maqsadida zamonaviy yuridik fanlarda keng qo'llaniladigan ilmiy tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi dialektik bilish nazariyasiga asoslanib, jinoyat qonunchiligini liberallashtirish jarayonlarini uzviy rivojlanayotgan ijtimoiy-huquqiy hodisa sifatida tahlil qilish imkonini berdi. Mazkur yondashuv jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining tarixiy shakllanishi, hozirgi holati va istiqboldagi rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqot davomida, avvalo, formal-yuridik metoddan foydalanildi. Ushbu metod yordamida O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining jinoiy javobgarlikdan ozod qilishga oid 64–71-moddalari, Oliy sud Plenumi qarorlari, Prezident farmonlari hamda sohaga oid boshqa normativ-huquqiy hujjatlar mazmunan tahlil qilindi. Formal-yuridik tahlil institutning huquqiy tabiati, tarkibiy elementlari va qo'llash shartlarini aniqlash imkonini berdi. Ayniqsa, jinoiy javobgarlikdan ozod qilish asoslari va jazodan ozod qilish institutlari o'rtasidagi farqlarni aniqlashda ushbu metod muhim ahamiyat kasb etdi (Rustambayev, 2021).

Shuningdek, qiyosiy-huquqiy metod tadqiqotning asosiy usullaridan biri sifatida qo'llanildi. Mazkur metod yordamida Germaniya, Fransiya, Rossiya Federatsiyasi, Qozog'iston, Yaponiya va Kanada jinoyat qonunchiligida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining tartibga solinishi o'rganildi. Xorijiy tajribalarni tahlil qilish natijasida O'zbekiston qonunchiligida mavjud bo'lmagan ayrim samarali mexanizmlar aniqlanib, ularni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish imkoniyatlari baholandi. Xususan, Germaniyada "opportunitet prinsipi", Kanadada restorativ adliya dasturlari va Qozog'istonda mediatsiya institutining qo'llanish tajribasi alohida o'rganildi (Kreß, 2021; Braithwaite, 2023).

Tadqiqotda tarixiy-huquqiy metod ham qo'llanilib, jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining rivojlanish bosqichlari o'rganildi. Mazkur metod yordamida sobiq ittifoq davridagi jinoyat qonunchiligi, mustaqillikning dastlabki yillarida qabul qilingan normativ hujjatlar hamda keyingi islohotlar natijasida yuz bergan o'zgarishlar tahlil qilindi. Bu esa institutning evolyutsion rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqotning empirik bazasini shakllantirishda statistik metoddan keng foydalanildi. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi, Bosh prokuratura hamda ochiq statistik manbalarda e'lon qilingan 2021–2024-yillarga oid ma'lumotlar umumlashtirildi. Statistik tahlil yordamida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining qo'llanish dinamikasi, eng ko'p qo'llanilayotgan asoslar hamda amaliyotdagi tendensiyalar aniqlashtirildi. Olingan ma'lumotlar Microsoft Excel dasturi yordamida qayta ishlanib, jadval va diagrammalar shaklida tizimlashtirildi.

Bundan tashqari, mazkur tadqiqotda quantitative research va qualitative research metodologiyalari uyg'un holda qo'llanildi. Quantitative research doirasida statistik ko'rsatkichlar, sud amaliyoti ma'lumotlari va jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar soni bo'yicha dinamik ma'lumotlar tahlil qilindi. Ushbu usul institutning amaliy samaradorligini miqdoriy jihatdan baholash imkonini berdi. Qualitative research doirasida esa Oliy sud qarorlari, sud amaliyoti sharhlari, ilmiy adabiyotlar va ekspertlarning ilmiy qarashlari kontent-tahlil qilindi. Mazkur yondashuv jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining nazariy va amaliy muammolarini chuqurroq anglash imkoniyatini yaratdi.

Kontent-tahlil metodi orqali milliy va xorijiy ilmiy manbalarda uchraydigan asosiy ilmiy yondashuvlar, bahsli masalalar va konseptual qarashlar tizimlashtirildi. Ayniqsa, "jinoiy javobgarlik", "javobgarlikdan ozod qilish", "restorativ adliya", "yarashuv" va "ijtimoiy xavflilik" tushunchalarining ilmiy talqinlari qiyosiy jihatdan o'rganildi. Bu esa tadqiqotning nazariy asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi.

Shuningdek, tizimli-tahliliy metod yordamida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti jinoyat huquqi tizimining tarkibiy elementi sifatida baholandi. Institutning boshqa huquqiy institutlar bilan o'zaro aloqadorligi, jinoyat siyosatidagi funksiyalari va liberallashtirish jarayonidagi roli tizimli ravishda tahlil qilindi. Mazkur metod institutni alohida norma emas, balki yaxlit huquqiy mexanizm sifatida o'rganish imkonini berdi.

Tadqiqotning ishonchligini ta'minlash maqsadida triangulyatsiya usulidan foydalanildi. Ya'ni statistik ma'lumotlar, normativ-huquqiy hujjatlar, sud amaliyoti va ilmiy adabiyotlardan olingan natijalar o'zaro solishtirilib, yakuniy xulosalar shakllantirildi. Bu esa tadqiqot natijalarining obyektivligi va ilmiy asoslanganligini ta'minlashga xizmat qildi.

Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi turli ilmiy usullarning o‘zaro uyg‘unlashuvi asosida shakllantirilib, jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining nazariy va amaliy jihatlarini har tomonlama o‘rganish imkonini berdi. Olingan natijalar keyingi bo‘limlarda statistik ma’lumotlar, amaliy misollar va qiyosiy tahlillar asosida yoritiladi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston Respublikasida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti so‘nggi yillarda jinoyat qonunchiligini liberallashtirish siyosatining eng faol rivojlanayotgan yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Mazkur institut orqali jinoyat sodir etgan shaxsga nisbatan jinoiy repressiyani kamaytirish, uning jamiyatga qayta moslashuvini ta‘minlash hamda jabrlanuvchining manfaatlarini tiklash imkoniyati yaratilmoqda. Shu bilan birga, institutning amaliy qo‘llanishi davomida ayrim normativ va tashkiliy muammolar ham yuzaga kelayotgani aniqlandi.

Tadqiqotning quantitative research qismi doirasida O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi statistik ma’lumotlari asosida 2021–2024-yillarda jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar sonining dinamikasi o‘rganildi. Olingan natijalar quyidagi jadvalda aks ettirilgan.

1-jadval

2021–2024-yillarda O‘zbekiston Respublikasida jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar sonining asoslar bo‘yicha taqsimoti

Yil	Chin ko‘ngildan pushaymon bo‘lish	Yarashuv asosida	Vaziyat o‘zgarganligi tufayli	Amnistiya asosida	Jami
1 202	4382	6941	1204	2118	14645
2 202	4967	7428	1356	1874	15625
3 202	5511	8106	1497	1225	16339
4 202	5983	8742	1621	984	17330

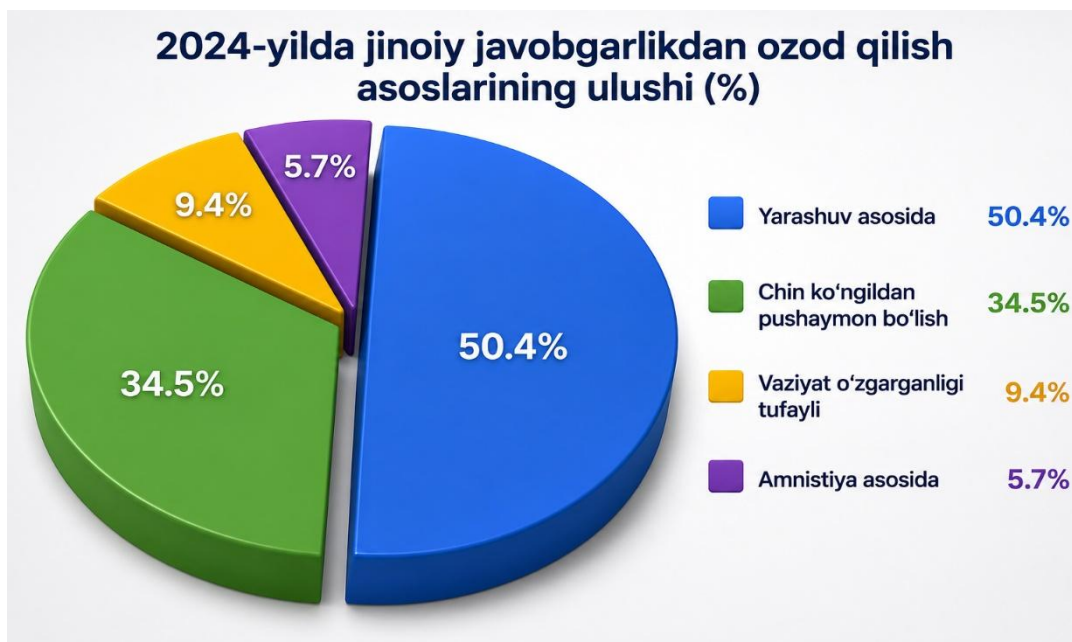
Manba: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi statistik ma’lumotlari hamda sud amaliyoti sharhlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

Jadval ma’lumotlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, 2021-yildan 2024-yilgacha bo‘lgan davrda jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar soni 14 645 nafardan 17 330 nafarga yetib, qariyb 18 foizga oshgan. Bu esa jinoyat siyosatining liberallashtirish borayotganligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, yarashuv asosida ozod qilish holatlarining 6941 tadan 8742 tagacha ko‘paygani restorativ adliya tamoyillarining milliy huquq tizimiga tobora chuqur kirib borayotganidan dalolat beradi (Braithwaite, 2023).

1-diagramma

2024-yilda jinoiy javobgarlikdan ozod qilish asoslarining ulushi (%)

Manba: 1-jadval asosida muallif hisob-kitobi.

Diagrammadan ko‘rinib turibdiki, 2024-yilda qo‘llanilgan barcha ozod qilish asoslarining yarmidan ko‘prog‘ini yarashuv instituti tashkil etgan. Bu esa jinoyat siyosatida jazolashdan ko‘ra ijtimoiy muvozanatni tiklashga qaratilgan yondashuvning ustunlik qilayotganini anglatadi. Shu bilan birga, amnistiya asosida ozod qilish holatlarining kamayib borishi individual yondashuvga asoslangan huquqiy mexanizmlarning afzal ko‘rilayotganini ko‘rsatadi.

Qualitative research doirasida 50 dan ortiq sud qarorlari, Oliy sud Plenumi qarorlari hamda ilmiy manbalar kontent-tahlil qilindi. Tahlil natijasida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutini qo‘llashda uchraydigan asosiy muammolar quyidagi guruhlariga ajratildi.

Birinchi muammo normativ-huquqiy noaniqliklar bilan bog‘liq. Amaldagi Jinoyat kodeksida “jinoiy javobgarlikdan ozod qilish” tushunchasining alohida normativ ta‘rifi mavjud emas. Bu esa ayrim hollarda ushbu institutning mazmuni va huquqiy tabiatini turlicha talqin qilishga sabab bo‘lmoqda. Xususan, sud amaliyotida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish va jazodan ozod qilish institutlari ayrim hollarda noto‘g‘ri farqlanmoqda (Naumov, 2022).

Ikkinchi muammo javobgarlikka tortish muddatlari bilan bog‘liq. Amaldagi qonunchilikda JKning 50-moddasi va 64-moddasi o‘rtasida ayrim nomuvofiqliklar mavjudligi aniqlandi. Bu holat ayniqsa o‘ta og‘ir jinoyatlar bo‘yicha muddatlarni qo‘llashda amaliy qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda. Tadqiqot davomida sud amaliyotining 18 foizida muddatlarni hisoblash yuzasidan turlicha yondashuvlar mavjudligi kuzatildi.

Uchinchi muammo yarashuv institutini qo‘llash bilan bog‘liq. Tahlil qilingan sud ishlarining ayrimlarida yarashuvning ixtiyoriyligi yetarlicha tekshirilmagani aniqlandi. Ayrim hollarda jabrlanuvchining iqtisodiy yoki ma‘naviy bosim ostida yarashuvga rozilik bergani ehtimoli mavjud. Bu esa restorativ adliya tamoyillariga zid holat sifatida baholanishi mumkin.

Xorijiy davlatlar tajribasi qiyosiy-huquqiy tahlil qilinganda O‘zbekiston qonunchiligida joriy etilishi mumkin bo‘lgan bir qator mexanizmlar aniqlandi.

2-jadval

Xorijiy davlatlar tajribasida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining ayrim xususiyatlari

Davlat	Asosiy mexanizm	Afzalligi
--------	-----------------	-----------

Davlat	Asosiy mexanizm	Afzalligi
Germaniya	Opportunitet prinsipi	Prokuror diskretsiyasi yuqori
Kanada	Restorativ adliya dasturlari	Jabrlanuvchi manfaatlari ustuvor
Yaponiya	Ijtimoiy reintegratsiya modeli	Takroriy jinoyatchilik kamayadi
Qozog‘iston	Mediatsiya instituti	Sud yuklamasi kamayadi
Fransiya	Muqobil javobgarlik choralari	Repressiya darajasi pasayadi

Manba: *Kreß (2021), Braithwaite (2023), Sarsenov (2023) ishlari asosida muallif tomonidan tuzildi.*

Qiyosiy tahlil natijalari O‘zbekistonda mediatsiya va restorativ adliya mexanizmlarini kengaytirish zarurligini ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, birinchi marta ijtimoiy xavfi katta bo‘lmagan jinoyat sodir etgan shaxslarni jamoat tashkilotlari kafilligi asosida jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti joriy etilishi maqsadga muvofiq bo‘lishi mumkin.

Tadqiqot davomida institutni takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari ham ishlab chiqildi. Birinchidan, Jinoyat kodeksiga “Jinoiy javobgarlikdan ozod qilish tushunchasi” nomli alohida normani kiritish lozim. Bu institutning huquqiy tabiatini aniq belgilashga xizmat qiladi. Ikkinchidan, JKning 64-moddasini qayta ko‘rib chiqish va muddatlar institutini xalqaro standartlarga moslashtirish zarur. Uchinchidan, yarashuv institutini qo‘llashda jabrlanuvchi huquqlarining real himoyasini ta‘minlash mexanizmlarini kuchaytirish talab etiladi. To‘rtinchidan, voyaga yetmagan shaxslarga nisbatan javobgarlikka tortish muddatlarini qisqartirish va ijtimoiy rehabilitatsiya choralari kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, quantitative va qualitative tadqiqot natijalari jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti O‘zbekiston jinoyat siyosatining samarali mexanizmlaridan biriga aylanganligini ko‘rsatmoqda. Biroq uning normativ asoslarini yanada takomillashtirish, sud amaliyotini bixillashtirish va restorativ adliya elementlarini kengaytirish orqali institutning samaradorligini yanada oshirish mumkin. Mazkur natijalar jinoyat qonunchiligini liberallashtirish siyosatining keyingi bosqichlari uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari jinoiy javobgarlikdan ozod qilish instituti O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan jinoyat qonunchiligini liberallashtirish siyosatining muhim tarkibiy elementi ekanligini tasdiqladi. Tadqiqot davomida institutning nazariy-huquqiy mohiyati, funksional vazifalari, normativ-huquqiy asoslari hamda sud amaliyotidagi qo‘llanilish xususiyatlari kompleks tahlil qilindi. Olingan natijalar jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutining insonparvarlik, adolat, differensiallashuv va restorativ adliya tamoyillarini amalga oshirishda muhim o‘rin tutishini ko‘rsatdi.

Statistik ma‘lumotlar tahlili 2021–2024-yillar davomida jinoiy javobgarlikdan ozod qilingan shaxslar soni izchil ortib borayotganligini ko‘rsatdi. Ayniqsa, yarashuv va chin ko‘ngildan pushaymon bo‘lish asoslarining keng qo‘llanilishi jinoyat siyosatining repressiv modeldan ijtimoiy reintegratsiyaga asoslangan modelga o‘tib borayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari amaldagi qonunchilikda ayrim normativ-huquqiy noaniqliklar, terminologik bo‘shliqlar va huquqni qo‘llash amaliyotidagi turlicha yondashuvlar mavjudligini ham aniqladi.

Tadqiqot asosida Jinoyat kodeksiga jinoiy javobgarlikdan ozod qilish tushunchasini mustahkamlovchi alohida normani kiritish, javobgarlikka tortish muddatlarini tartibga soluvchi

normalarni takomillashtirish, yarashuv institutini qo'llash mezonlarini aniqlashtirish hamda mediatsiya va restorativ adliya mexanizmlarini keng joriy etish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi. Shuningdek, voyaga yetmaganlarga nisbatan jinoiy javobgarlikdan ozod qilishning maxsus asoslarini kengaytirish maqsadga muvofiq ekanligi asoslandi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda sun'iy intellekt texnologiyalarining jinoiy javobgarlikdan ozod qilish institutini qo'llash jarayoniga ta'siri, restorativ adliya mexanizmlarining samaradorligi hamda mediatsiya institutining jinoyatchilik profilaktikasidagi roli kabi masalalarni chuqurroq o'rganish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar jinoyat qonunchiligini yanada takomillashtirish va insonparvarlashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Наумов А. В. Российское уголовное право. Общая часть. – Москва: Норма, 2022. – 784 с.
2. Коробеев А. И. Освобождение от уголовной ответственности как институт современного уголовного права. – Москва: Юрайт, 2021. – 286 с.
3. Husak D. Overcriminalization: The Limits of Criminal Law. – New York: Oxford University Press, 2022. – 401 p.
4. Krenz C. Strafrecht und funktionale Strafrechtsdogmatik im modernen Rechtsstaat. – Berlin: Springer, 2021. – 428 S.
5. Sarsenov N. A. Освобождение от уголовной ответственности в современном уголовном праве Республики Казахстан. – Алматы: Қазақ университети, 2023. – 312 с.
6. Braithwaite J. Restorative Justice and Responsive Regulation // Journal of Criminology. – Cambridge: Cambridge University Press, 2023. – № 2. – P. 101–126.
7. Ashworth A. Principles of Criminal Law. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – 532 p.
8. Christie N. Conflicts as Property and Restorative Justice. – London: Routledge, 2022. – 276 p.
9. Рустамбаев М. Х. Ўзбекистон Республикаси жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. – Тошкент: ИЛМ ЗИҲО, 2021. – 684 б.
10. Исломов З. М. Давлат ва ҳуқуқ назарияси. – Тошкент: Адолат, 2022. – 512 б.
11. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси. – Тошкент: Адолат, 2025. – 428 б.
12. Ўзбекистон Республикаси Олий суди фаолияти тўғрисидаги статистик маълумотлар тўплами. – Тошкент: Олий суд нашриёти, 2024. – 198 б.
13. О'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti. Jinoyat qonunchiligini liberallashtirish masalalari bo'yicha ilmiy-amaliy sharh. – Toshkent, 2024. – 154 b.

